

In de Noordwaard verzorgen waterbuffels het maaiwerk

Gebr. Van Kessel Onderhoud en Free Nature slaan de handen in één

Als je opdracht krijgt van Rijkswaterstaat om een benedenrivierengebied te onderhouden, hoe pak je dat dan op een duurzame manier aan, zodat de natuur er niet onder lijdt? Gebr. Van Kessel Onderhoud werd creatief en zette verschillende grazers in: konikpaarden, Schotse hooglanders, schapen en sinds 2016 ook waterbuffels. Free Nature, verantwoordelijk voor de dieren, onderzocht of de dieren echt zo graag zwemmen als hun naam doet vermoeden.

Auteur: Linde Kruese

De Noordwaard is een gebied van zo'n 4.450 hectare groot dat grenst aan de rivier de Nieuwe Merwede; het ligt ten westen van Werkendam en ten noorden van het Nationaal Park De Biesbosch. Het gebied wordt gebruikt om hoogwater snel af te voeren naar zee. De Noordwaard was vroeger een polder, die in vijf jaar tijd opnieuw is ingedeeld en van een binnendijks in een buitendijks doorstroomgebied is veranderd. De Nieuwe Merwede krijgt hierdoor meer ruimte, waardoor hoogwater sneller wordt afgevoerd naar zee. Dat is gedaan

in het kader van het programma Ruimte voor de Rivier, dat werkt aan een veiliger en mooier Nederlands rivierengebied. Een paar keer per jaar staat het gebied onder water. Dat gebeurt voornamelijk in de winter, wanneer regen en smeltwater een hoge waterstand veroorzaken.

Grazers en maaiers

Gebr. Van Kessel Onderhoud voert in opdracht van Rijkswaterstaat het onderhoud uit in de Noordwaard. Bij extreme hoogwatersituaties

zorgt de doorstroming van het gebied voor een waterstandsverlaging bij Gorinchem van 30 centimeter. Daarom moet de Noordwaard vrij zijn van vegetatie. Gebr. Van Kessel voegt natuur en onderhoud samen door dieren het land te laten begrazen in combinatie met het maaien. In het gebied dat Gebr. Van Kessel onderhoudt, grazen konikpaarden, Schotse hooglanders, waterbuffels en schapen. Jan Louis Reijnierse is contractcoördinator bij Gebr. Van Kessel Onderhoud. Hij legt uit hoe ze te werk gaan: 'Gebr. Van Kessel heeft 1.000

hectare van de Noordwaard in beheer. Het overige gebied wordt onderhouden door onder andere waterschappen en agrariërs. De dieren leven in een gebied van 360 hectare dat omrasterd is. Hierbinnen blijven de dieren om te grazen. Ze kunnen zich vrij bewegen. Waar de dieren niet rondlopen, maaien we met machines, zoals tractoren of rupsmaterieel. In verband met de waterveiligheid stelt Rijkswaterstaat bepaalde eisen. Zo mag de begroeiing in het intergetijdengebied maximaal 30 centimeter hoog zijn. Dit kan prima met alleen machines, maar dan geef je de natuur onvoldoende de ruimte en kan deze zich niet ontwikkelen. Door het 'maaien' van de grazers kan de natuur zich beter ontwikkelen.

'We willen met de inzet van de dieren als 'maaiers' zoveel mogelijk dieren- en plantensoorten in stand houden'

Soorten in stand houden

De reden dat Van Kessel niet het hele gebied dat ze in beheer hebben zelf maait, is duurzaamheid. Reijnierse: 'We zouden het gebied één keer per jaar met de tractor kunnen maaien, maar dat is voor de ontwikkeling van de natuur niet goed. We willen met de inzet van de dieren als 'maaiers' zoveel mogelijk dieren- en plantensoorten in stand houden. Dit is een vorm van duurzaam werken. We hebben Free Nature ingezet als onderaannemer; zij zijn verantwoordelijk voor de dieren die in het gebied rondlopen, met uitzondering van de schaapskudde. Die graast in delen waar de grote grazers niet bij kunnen komen en is van een schaapherder. We doen alles in overleg met Free Nature. Wij moeten voldoen aan de eisen van Rijkswaterstaat, aan Free Nature de taak om op het wel en wee van de dieren te letten. Bij ons gaat het niet zoals bij de dieren in de Oostvaardersplassen. Minimaal één keer per jaar komt er bijvoorbeeld een dierenarts langs om de dieren te onderzoeken en waar nodig worden ze bijgevoerd. En bij hoog water is er een veilige, droge plek waar ze naartoe kunnen.'

Jan Louis Reijnierse

Welk dier past waar?

Het heeft even geduurd om de dieren op de juiste plekken in te zetten, maar Reijnierse is blij met de prestaties van de grazers in de Noordwaard. 'We zijn zeker tevreden. Het begin is altijd lastig, zeker omdat we met dieren werken. Het eerste jaar liepen de dieren niet zo verspreid en aten ze relatief in een relatief klein gebied, waardoor wij meer moesten maaien. In het tweede jaar werd dit al beter, omdat we beter doorhadden welk dier waar het beste past. Sindsdien houden de dieren alles goed bij; ze doen het veel beter dan twee jaar geleden. Al moeten we altijd wel bij maaien.' Het driejarige contract dat Van Kessel heeft met Rijkswaterstaat is inmiddels verlengd met een jaar.

Een prachtig leven

De organisatie die verantwoordelijk is voor de dieren in de Noordwaard is Free Nature, de

Foundation for Restoring European Ecosystems. Free Nature zet dieren in om natuurgebieden te begrazen. Behoud van de natuur en biodiversiteit is daarbij de belangrijkste pijler. Om die reden wordt per natuurgebied gekeken hoeveel dieren er nodig zijn. Voorlichter Tanja de Bode legt uit waarom dat zo belangrijk is: 'Wij zorgen voor natuurlijke begrazing door dieren in natuurlijke aantallen in natuurgebieden te plaatsen. De dieren lopen er het hele jaar door. We plaatsen genoeg dieren om het gebied in de winter kaal te laten vreten, wat nodig is aangezien de rivier in de winter het vaakst overloopt. Maar de kudde is klein genoeg om in de zomer niet al het groeiende groen op te eten. In de zomer blijven bloemen en planten dus staan, wat de biodiversiteit ten goede komt. En we doen het natuurlijk ook om de dieren een prachtig leven te geven.'

Jonge waterbuffel

Planten en planteneters

Free Nature heeft in meer dan 30 natuurgebieden in Nederland dieren lopen. Ook in het buitenland wordt de organisatie steeds meer gevraagd. De Bode: 'In het buitenland is steeds meer interesse in begrazingsbeheer. We werken in België en Duitsland en we doen ook advieswerk voor projecten in andere landen en wisselen dieren uit. In Oost-Europa vertrekken veel boeren naar de stad en het land dat achterblijft groeit dicht als er niets aan gedaan wordt. Dat komt door twee processen: planten en planteneters. Die twee waren altijd verweven, maar als je de eters weghaalt, groeit het dicht. Als je gaat maaien, wat in de zomer moet gebeuren, gaan bloemen en dieren zoals insecten en vogels verloren. Zulke gebieden moeten dus goed beheerd worden.'

De dieren in de Noordwaard lopen vrij rond, maar dat betekent niet dat ze aan hun lot worden overgelaten

Eén groot feest

De dieren in de Noordwaard lopen vrij rond, maar dat betekent niet dat ze aan hun lot worden overgelaten. De Bode houdt zich dagelijks bezig met het monitoren van de dieren, ze geeft excursies en lessen aan kinderen. Haar grootste zorg is het wel-

zijn van de kuddes. 'Zijn de dieren gezond, moeten we ingrijpen? Die vragen stel ik mezelf. We zorgen dat de dieren op tijd geëvacueerd worden bij hoog water. Het is een laaggelegen gebied, dus dat gebeurt vaak. We zetten de dieren dan op een terp waar ze gevoerd worden. Wij hebben zorgplicht voor de dieren.' In de Noordwaard grazen Schotse hooglanders, konikpaarden en waterbuffels. De waterbuffels zijn relatief nieuw in het gebied; de kudde is er in 2016 bij gekomen. 'We zijn met de waterbuffels begonnen omdat ze goed overweg kunnen met een nat gebied als de Noordwaard. Er zijn veel kreken die voor paarden niet aantrekkelijk zijn om over te steken. De waterbuffel daarentegen vindt het één groot feest. Ze kunnen ontzettend goed zwemmen; daardoor komen ze op plekken waar de paarden niet komen.'

Konikpaarden komen tot rust

De Noordwaard is ook deels ingericht als recreatiegebied, waardoor de dieren af en toe in aanraking komen met mensen. Volgens De Bode is dat geen probleem. 'In het gebied waar de waterbuffels staan, is heel veel water. Het is toegestaan om er te wandelen, maar door alle kreken doen weinig mensen dat in de praktijk. Wel zijn er veel fietsers, maar zij fietsen buiten het begrazingsgebied. De waterbuffels zijn voor mensen wel goed te zien. Dat vinden de buffels prima. Ze zijn niet gevaarlijk of agressief, maar ze kunnen wel nieuwsgierig zijn. Als ze kalfjes hebben, zijn ze extra alert, waardoor ze zich eerder zullen terugtrekken.' Dieren komen in de Noordwaard juist tot rust. Een goed voorbeeld zijn de konikpaarden die vrij rondliepen op het Nijmeegse Waalstrand. De dieren werden regelmatig gevoerd door strandbezoekers, wat leidde tot opdringerige paarden en dus gevaarlijke situaties. Toen de paarden niet langer houdbaar

waren in het gebied, was er even sprake van slachting van de paarden, maar na een petitie werd dat plan van tafel geveegd. De paarden leven nu in de Noordwaard. 'Ze doen het goed; de komende jaren kunnen ze hier blijven lopen. Ze komen niet in aanraking met mensen.'

Lekker badderen

De komst van de waterbuffels naar de Noordwaard was voor Free Nature reden om de dieren eens goed onder de loep te nemen. Want zijn ze nu echt zo dol op water als hun naam doet vermoeden? Hoe vaak eten ze, wat is hun ritme, zwemmen ze of badderen ze zelfs? Met gps-halsbanden werd de kudde een maand lang nauwlettend gevolgd. Uit het onderzoek blijkt dat de buffels 48 procent van de tijd grazen, 33 procent liggen en 11 procent zwemmen. De overige 5 procent van de tijd besteden ze aan staan, lopen en overig gedrag. De buffels hebben minder zweetklieren dan runderen; om af te koelen zijn ze dus afhankelijk van modder en water. Daarom is gekeken naar het verband tussen de buitentemperatuur en het aantal keren dat de waterbuffels in het water zijn gespot. De Bode: 'Het was heel leuk om aan te tonen dat de buffels met warm weer lekker badderen en bij lagere temperaturen het water gebruiken om over te steken. Ze besteden veel tijd aan eten en herkauwen. We hebben ook gekeken naar de verschillen tussen kalveren en volwassen buffels.'

Nieuw leven in de kudde

Er is een verschil waargenomen tussen de activiteiten van kalveren, jaarlingen en volwassen waterbuffels. De kalveren en jaarlingen gedragen zich bijna hetzelfde als de volwassen dieren, alleen grazen zij minder vaak. De jonge kalveren worden gevoed door hun moeder en hoeven daardoor minder te grazen. Ze liggen ook vaker, omdat ze nog moeten groeien. Ten tijde van het onderzoek waren de kalveren een half jaar oud, de jaarlingen waren ongeveer één jaar oud en de volwassen dieren in de kudde waren tussen de drie en acht jaar oud. 'De afgelopen zomer zijn er in de kudde zes kalfjes geboren. Ze lieten lang op zich wachten, maar ze hebben een inhaalslag gemaakt.' Als de groep te groot wordt, moet de kudde uit elkaar gehaald worden en zal een aantal buffels weer ingezet worden in een ander natuurgebied.

Be social

Scan of ga naar:

www.stad-en-groen.nl/article/27374/in-de-noordwaard-verzorgen-waterbuffels-het-maaiwerk

Konikpaarden